

Hugo Šojus:
asmenybė ir laikmetis

1. Svarbiausi Hugo Šojaus laikmečio istoriniai įvykiai

2. Hugo Šojus ir jo šeima

3. Dvarininko Hugo Šojaus visuomeninė ir kultūrinė veikla

4. Hugo Šojus – Šilutės miesto mecenatas

5. Šilokarčemos dvaro vakardiena

6. Atminimo įprasminimas

7. Literatūra ir šaltiniai apie Hugo Šojų

1. Svarbiausi Hugo Šojaus laikmečio istoriniai įvykiai

- Danijos–Prūsijos karas (1863–1864)
- Austrijos–Prūsijos karas (1866)
- Prancūzijos–Prūsijos karas (1870–1871)
- Pirmasis pasaulinis karas (1914–1918)
- Klaipėdos krašto prijungimas prie Lietuvos (1923)

❖ Svarbiausi Hugo Šojaus laikmečio istoriniai įvykiai

Pirmasis pasaulinis karas (1914-1918)

Šilokarčemos apskrities gyventojai – karo dalyviai.

❖ Svarbiausi Hugo Šojaus laikmečio istoriniai įvykiai

Pirmasis pasaulinis karas (1914-1918)

Seniausias atminimo lentas su žuvusių kintiškių pavardėmis sovietmečiu išsaugojo Šilutės muziejus ir grąžino Kintų parapijai.

Marmurinė lenta su žuvusiųjų Pirmajame pasauliniame kare Rusnės parapijos kaimų gyventojų pavardėmis.

Po Pirmojo pasaulinio karo, 1919 m. birželio 28 d. Versalio taikos sutarties 28 ir 99 straipsniais, Klaipėdos kraštas buvo atskirtas nuo Vokietijos. Apėmė 2848 km² (be vidaus vandenų – 2416 km²) teritoriją.

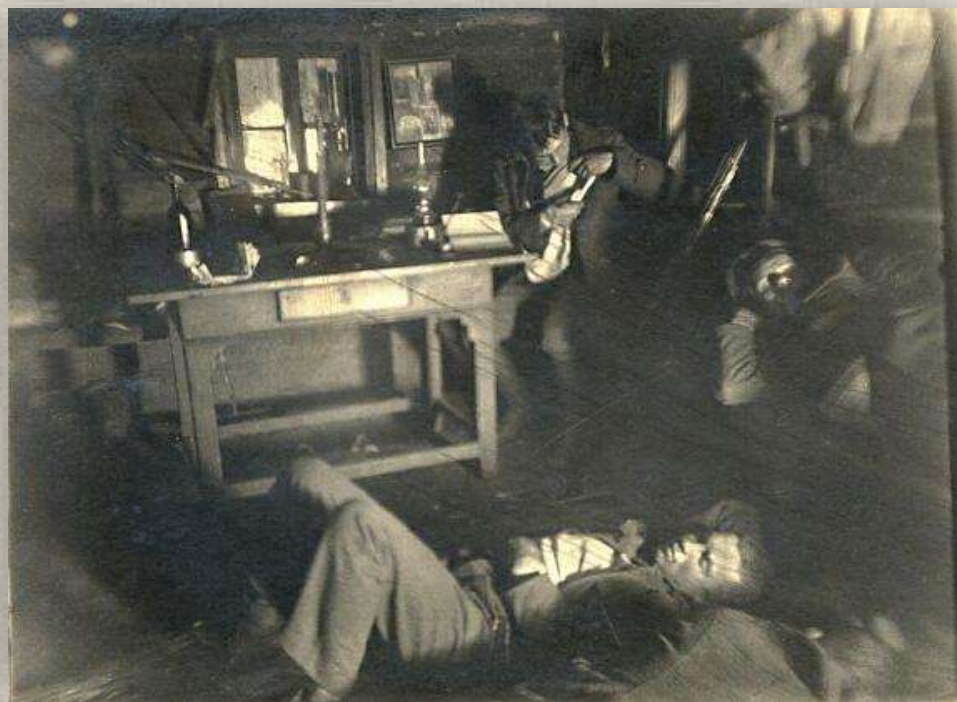
1920-1945 m. Klaipėdos krašto vėliava.

Klaipėdos krašto suskirstymas 1920-1939 m.

❖ Svarbiausi Hugo Šojaus laikmečio istoriniai įvykiai
Klaipėdos krašto prijungimas prie Lietuvos (1923)

Sukilėlių ryšių komanda Rimkuose
prieš užimant Klaipėdą, 1923 m.

Sukilėliai savo būstinėje, 1923 m.

❖ Svarbiausi Hugo Šojaus laikmečio istoriniai įvykiai
Klaipėdos krašto prijungimas prie Lietuvos (1923)

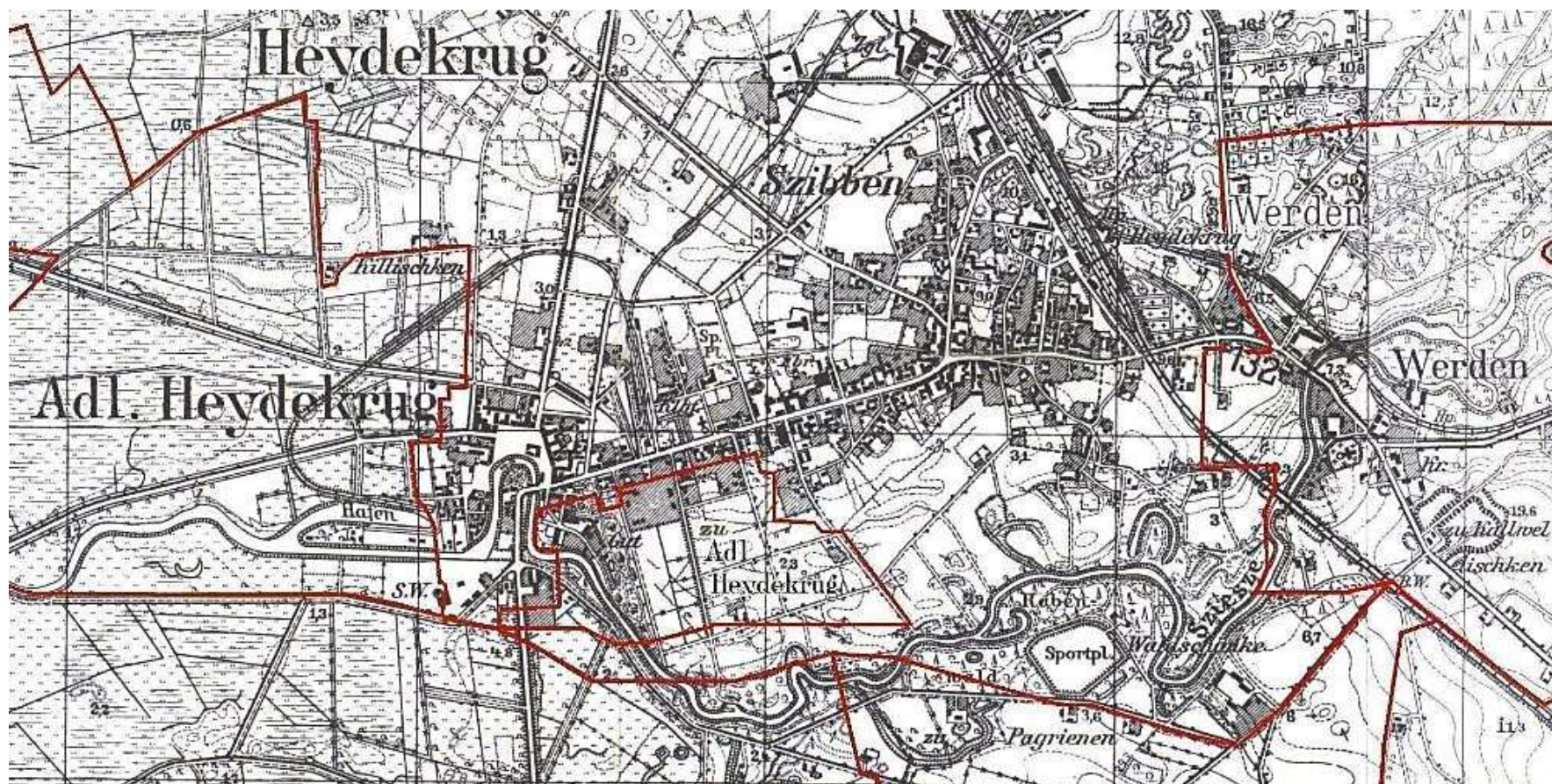

Klaipėdos krašto savanoriai, 1923 m.

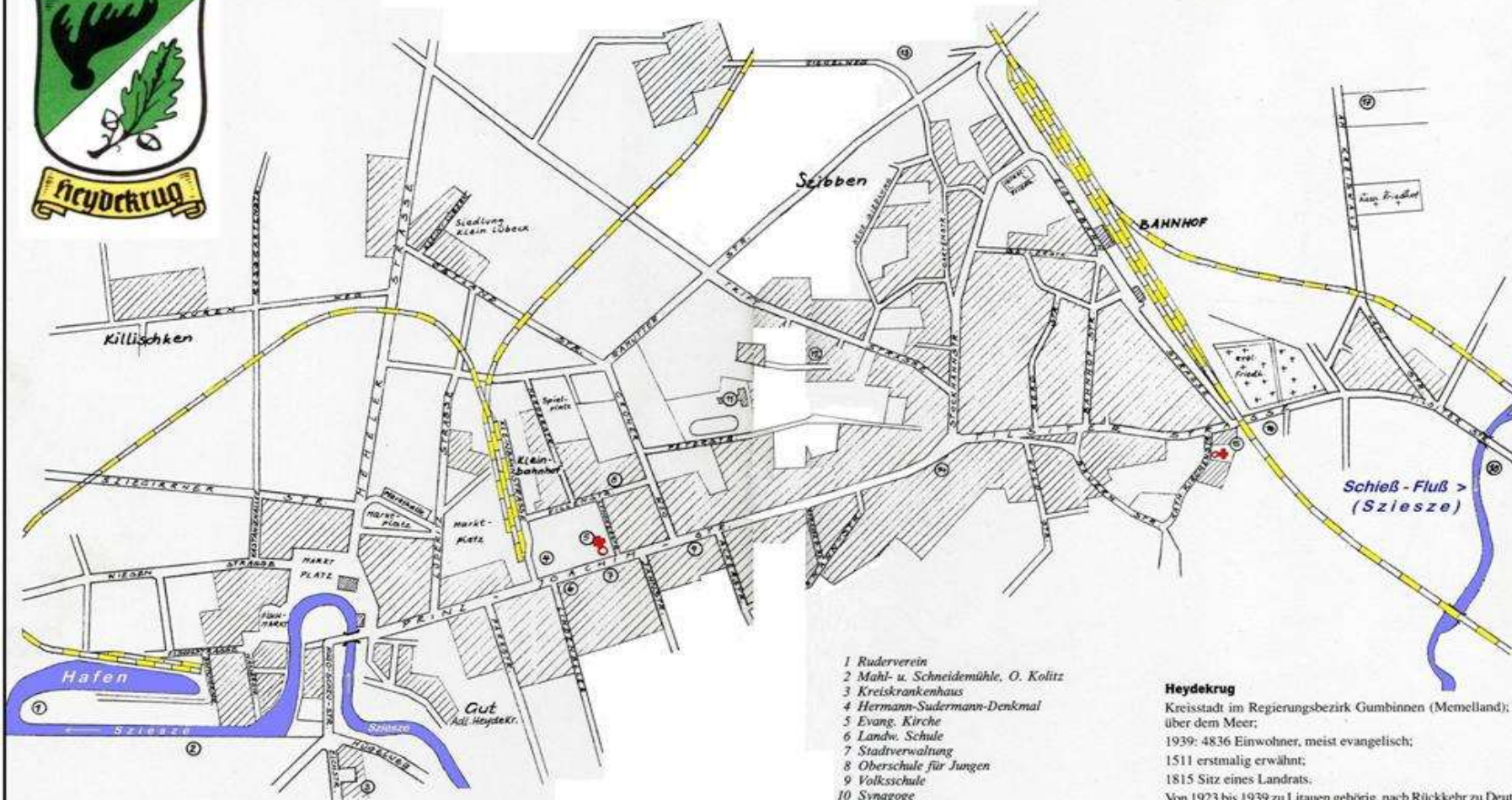
„Galėčiau save vadinti tikru Lietuvos draugu, suprantančiu jūsų troškimus siekti politinės nepriklausomybės. Visgi visuotiną mūsų Klaipėdos krašto įjungimą į Didžiąją Lietuvą laikyčiau nepageidaujamu tol, kol Lietuvos valstybė neturi tvirtos vyriausybės, pakankamai kariuomenės ir lėšų. Mūsų kraštas yra aukštesniame kultūros laipsnyje nei kaimyninėje imperijoje, ir toks turėtų išlikti.“

*Iš Hugo Šojaus laiško laikraščio „Prūsų lietuvių balsas“
redaktoriui, 1919 m. gruodžio 27 d. Vertė M. Velička*

Topografinis Šilokarčemos žemėlapis, 1938 m.

Heydekrug

- 1 Ruderverein
- 2 Mahl- u. Schneidemühle, O. Kolitz
- 3 Kreiskrankenhaus
- 4 Hermann-Sudermann-Denkmal
- 5 Evang. Kirche
- 6 Landw. Schule
- 7 Stadtverwaltung
- 8 Oberschule für Jungen
- 9 Volksschule
- 10 Synagoge
- 11 Kreisverwaltung
- 12 E-Werk
- 13 Ziegelei Barsduhnen
- 14 Amtsgericht
- 15 kath. Kirche und Waisenhaus
- 16 Gaswerk
- 17 Siedlung Kl. Berlin
- 18 Evang. Kirche Werden

Heydekrug

Kreisstadt im Regierungsbezirk Gumbinnen (Memelland); 9 m über dem Meer;
 1939: 4836 Einwohner, meist evangelisch;
 1511 erstmalig erwähnt;
 1815 Sitz eines Landrats.
 Von 1923 bis 1939 zu Litauen gehörig, nach Rückkehr zu Deutschland im Jahre 1941 zur Stadt erhoben.
 Realgymnasium, Berufsschule, Landwirtschaftliche Schule, Landfrauenschule, Kreiskrankenhaus, Schneidemühle, Ziegelei, Flußhafen.
 Geburtsort des Dramatikers und Erzählers Hermann Sudermann, 1857 (Matzicken bei Heydekrug) – 1928 (Berlin).
 Litauischer Name: Šilutė.

Šilutės planas iki Antrojo pasaulinio karo.

2. Hugo Šojus ir jo šeima

H. Šojus gimė ir užaugo turtingam biurgerių sluoksniui priklausiusioje šeimoje. Anksti mirus dvarininko motinai, tėvas 1855 m. susituokė antrąkart su Vilhelmina Krohne (1831-1892 m.), kuri ir užaugino tuomet dar mažamečius H. Šojų ir jo brolių. Pats H. Šojus 1875 m. vedė tėvo draugo, laivininko ir pirklio Johano Šultzo bei anglės Maria'os Walton dukterį Mary Jane (1856-1880 m.). Iš šios santuokos dvarininkas susilaukė 3 vaikų. Jauniausias sūnus Arnoldas Hugo (1880-1916 m.) nepalikęs įpėdinių žuvo prie Verduno Pirmojo pasaulinio karo metais. Duktė Ellen Mary Jane (1879-1959 m.) 1915 m. ištekėjusi už lenkų kilmės vokiečių inžinieriaus, fizikos profesoriaus Valterio Rogovskio (1881-1947 m.), išvyko gyventi į Acheną (Vokietija). Apie jos palikuonius žinių nėra. H. Šojaus giminę pratęsė vyriausias jo sūnus Erichas Šojus (1876-1929 m.), 1909 m. vedęs šveicare, viešbučio savininko dukterį Helene Hauser (1885-1975 m.). Jiems gimė trys sūnus: Verneris (1910- ? m.), Giunteris (1912-1998 m.) ir Hugo (1925-1944 m.).

Darius Barasa

Prieiga: www.silute.lt/dvaras/muziejus.htm

❖ Hugo Šojus ir jo šeima

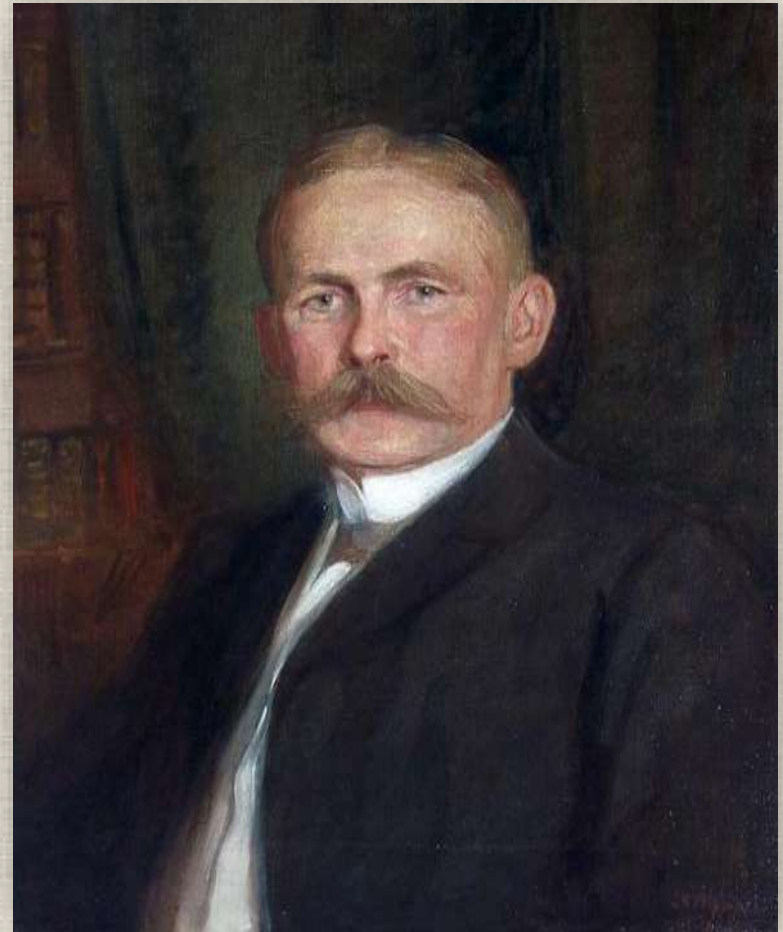

Hugo Šojus ir brolis Arnoldas Gustavas su pamote Vilhelmina (Wilhelmine).

❖ Hugo Šojus ir jo šeima

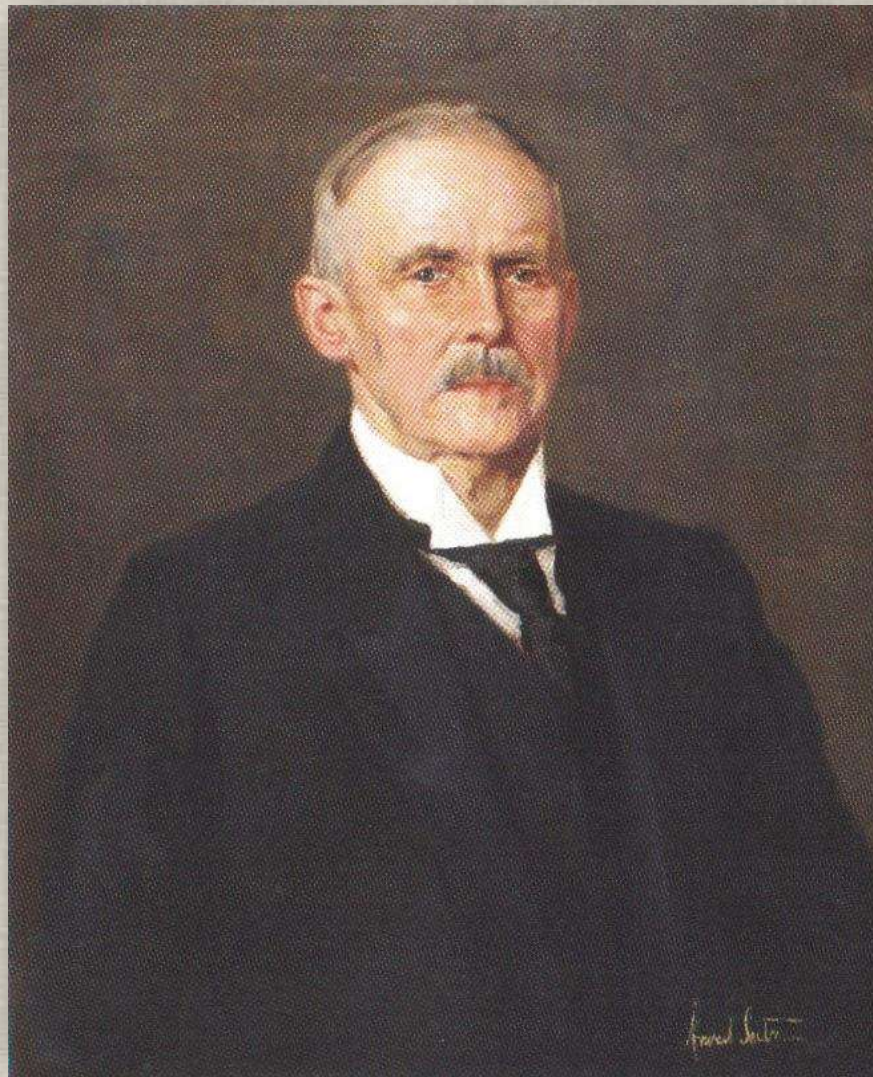

Dailininko Frydricho Krauzo
nutapytas Hugo Šojaus žmonos
Merės Džeinės portretas, 1881 m.

Hugo Šojaus portretas, tapytas
Artūro Paižo (Arthur Peisz).

❖ Hugo Šojus ir jo šeima

Arvedo Zaico (Seitz) nutapytas Hugo Šojaus portretas.

❖ Hugo Šojus ir jo šeima

Dvarininko vyresnysis sūnus
Erichas Šojus.

Jauniausias Hugo Šojaus sūnus
Arnoldas Hugo.

❖ Hugo Šojus ir jo šeima

Hugo Šojaus vyresnysis sūnus Erichas su žmona Helena ir jų pirmagimiu sūnumi Verneriu. Šilutės muziejuje saugoma fotografija daryta fotoateljė „Gotheil and Sohn“ Karaliaučiuje, XX a. 2 deš.

❖ Hugo Šojus ir jo šeima

Erichas Šojus su žmona Helena ir
sūnumis Verneriu bei Giunteriu.

❖ Hugo Šojus ir jo šeima

Hugo Šojaus vyresniojo sūnaus Ericho žmona Helena (stovi viduryje)
su draugėmis kelionės metu, XX a. pr. nuotrauka.

❖ Hugo Šojus ir jo šeima

Hugo Šojaus duktė Elena dvaro kieme.

❖ Hugo Šojus ir jo šeima

Hugo Šojaus dukra Elena su vyru Valteriu Rogovskiu (Walter Rogowski).

3. Dvarininko Hugo Šojaus visuomeninė ir kultūrinė veikla (1)

Baigęs aukštesniąją miestiečių mokyklą, 1862-1869 m. H. Šojus praktikavosi įvairiuose Klaipėdos bei Šilutės apskrities dvaruose. 1869-1870 m. studijavo Berlyno žemės ūkio institute. 1873 m. uošvio lėšomis iš varžytinių įsigijęs Lėbartų dvarą, tapo dvarininku ir aktyviai įsijungė į valsčiaus bei Klaipėdos apskrities visuomeninį gyvenimą: 1881 m. tapo Dvilų valsčiaus viršaičiu, 1884 m. buvo išrinktas į Klaipėdos apskrities valdybą, kurioje išdirbo beveik 35 metus. 1889 m. nusipirkęs Šilutės dvarą, H. Šojus 1892 m. buvo išrinktas ir į Šilutės apskrities valdybą. Po Pirmojo pasaulinio karo, Klaipėdos kraštą atskyrus nuo Vokietijos, dvarininkas buvo paskirtas į prancūzų administracijos sudarytus valdžios organus: buvo I direktorijos narys, tapo Žemės ūkio rūmų steigėju bei prezidentu. 1926 m. trumpam buvo išrinktas į Šilutės apskrities viršininkus.

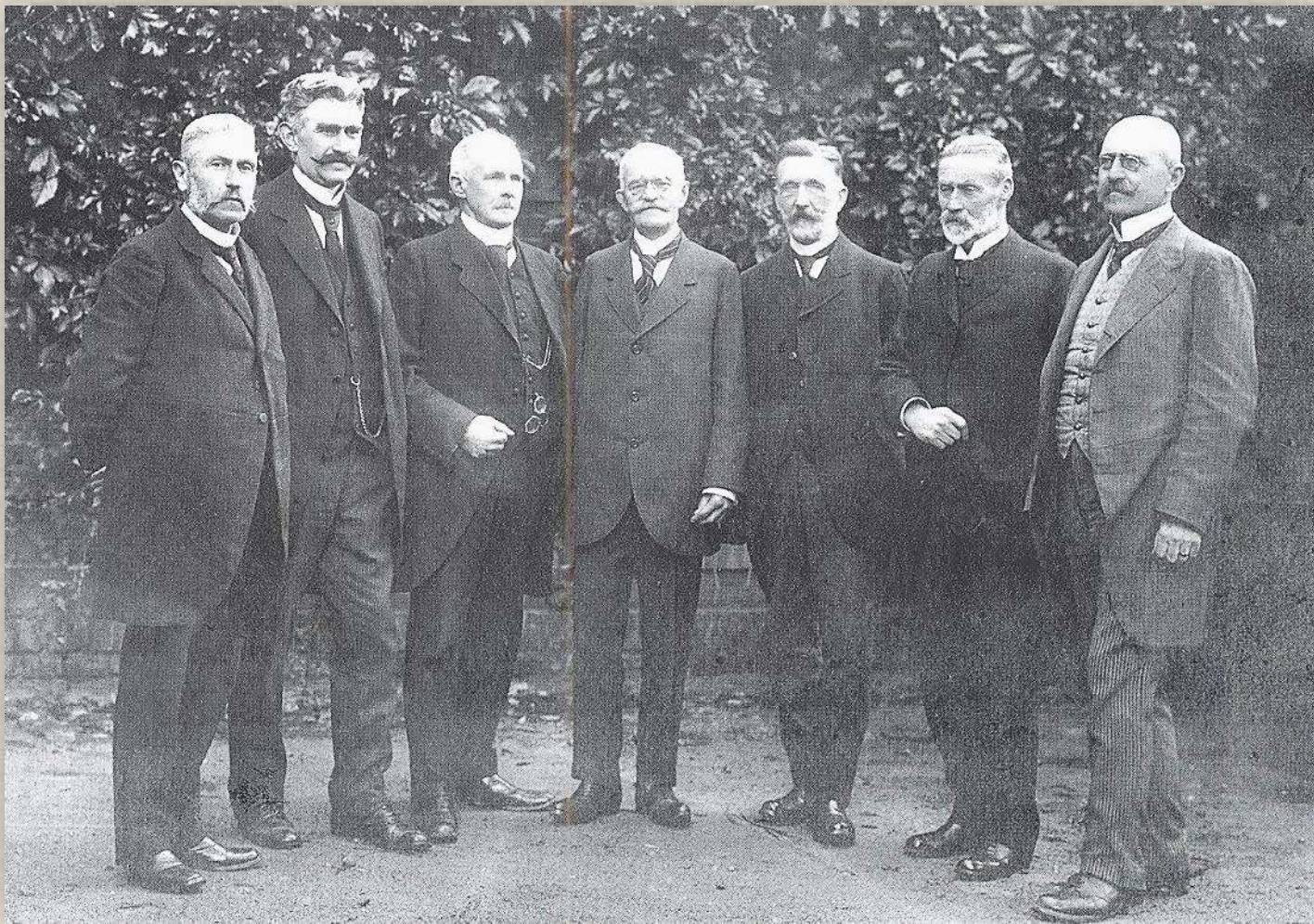
3. Dvarininko Hugo Šojaus visuomeninė ir kultūrinė veikla (2)

H. Šojaus interesai ir veikla neapsiribojo vien pareigomis valstybės tarnyboje. Dvarininkas buvo daugiau nei dešimties draugijų narys bei užėmė atsakingas pareigas kitose visuomeninėse organizacijose. 1887-1912 m. jis buvo Šiaurės Vokietijos draudimo nuo krušos direktorius Klaipėdos, Šilutės, Tilžės, Ragainės ir Pakalnio apskritys, draudimo nuo ugnies komisaras Klaipėdos apskričiai, pelkių apsaugos komisijos narys, o nuo 1893 m. buvo paskirtas civiliu komisaru Šilutės apskričiai, atsakingu už arklių sutelkimą karo atveju. Dvarininkas dalyvavo Šilutės durpių kraiko fabriko, Rytų Prūsijos siaurųjų geležinkelių akcinių bendrovių valdybų veikloje. Aukščiausiu karjeros pasiekimu pats H. Šojus laikė didžiausio Rytų Prūsijos provincijos žemės ūkio kredito ir draudimo instituto – Rytų Prūsijos žemvaldžių bei dvarininkų organizacijos prie Žemės ūkio ministerijos – generalinio direktoriaus postą (1921-1925 m.).

Darius Barasa

Prieiga: www.silute.lt/dvaras/muziejus.htm

❖ Dvarininko Hugo Šojaus visuomeninė ir kultūrinė veikla

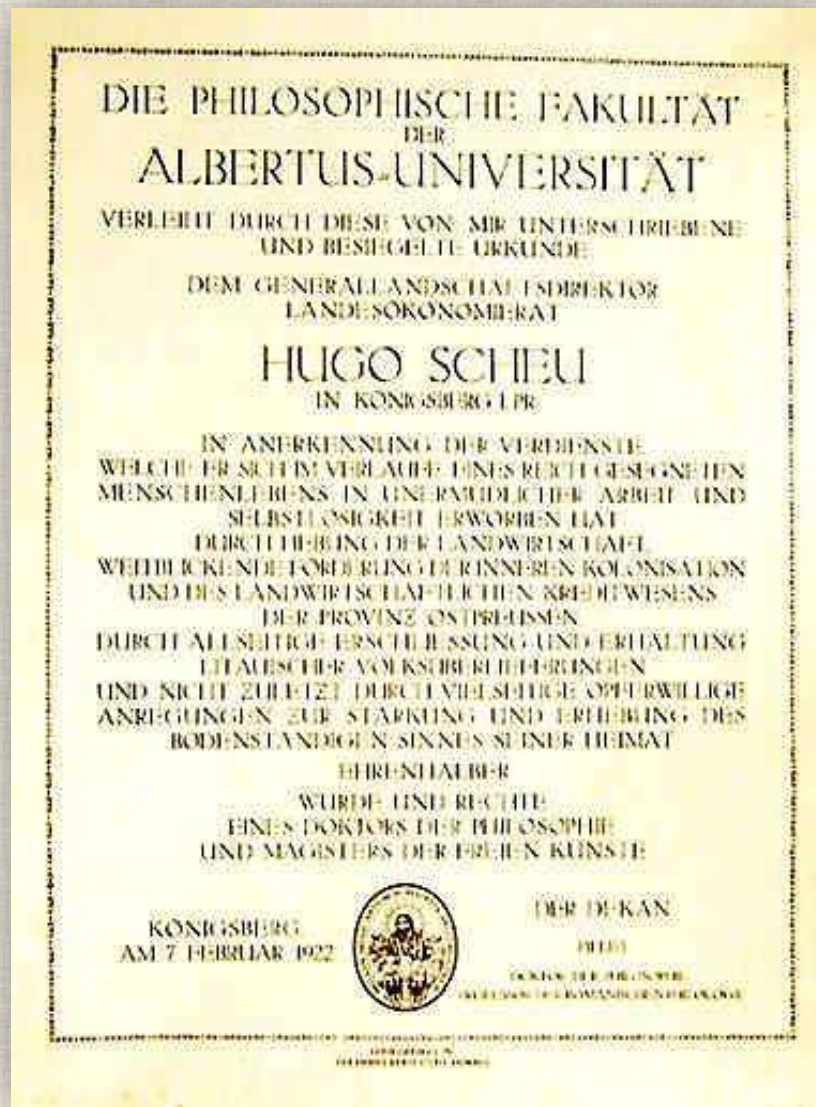
Hugo Šojus (trečias iš kairės) su įtakingiausiais Klaipėdos ir Šilokarčemos apskričių vokiečių ūkio, politikos ir visuomenės veikėjais.

❖ Dvarininko Hugo Šojaus visuomeninė ir kultūrinė veikla

Rytų Prūsijos žemės ūkio draudimo ir kredito įstaigos rūmai
Karaliaučiuje. Šiai įstaigai Hugo Šojus vadovavo 1921-1925 m.

❖ Dvarininko Hugo Šojaus visuomeninė ir kultūrinė veikla

Dvarininkui Hugo Šojui suteikto Karaliaučiaus universiteto filosofijos daktaro garbės ir laisvųjų menų magistro laipsnio diplomas, 1922 m.

❖ Dvarininko Hugo Šojaus visuomeninė ir kultūrinė veikla

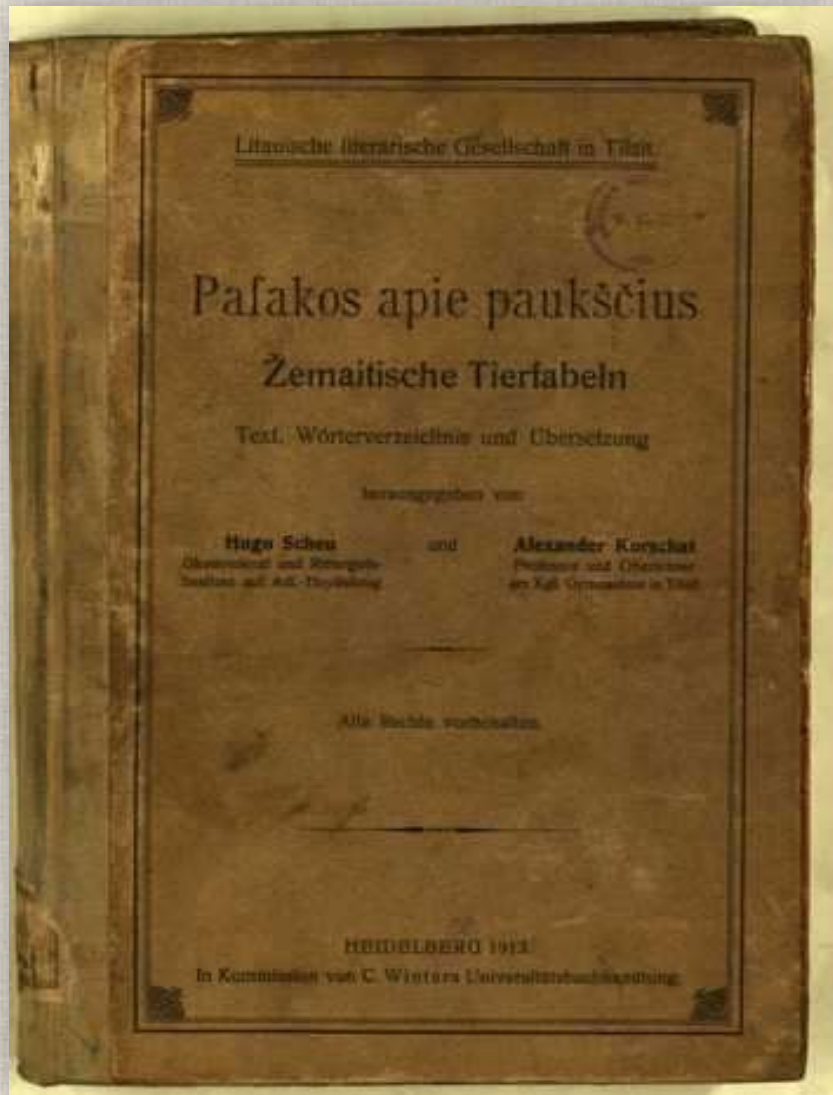
Hugo Šojaus surengtas Vokietijos kaizerio Wilhelmo II sutikimas
Tauralaukyje prie karalienės Luizės ažuolo, 1890 m. rugpjūčio 25 d.

❖ Dvarininko Hugo Šojaus visuomeninė ir kultūrinė veikla

Pagal Hugo Šojaus eskizą pastatytas lietuvių valstiečio namas Tilžės Jokūbinės parke.

❖ Dvarininko Hugo Šojaus visuomeninė ir kultūrinė veikla

Hugo Šojaus ir Aleksandro Kuršaičio lietuvių ir vokiečių kalbomis išleistos žemaitiškų pasakų knygos „Pasakos apie paukščius: Žemaitische Tierfabeln“ (Heidelberg, 1912) viršelis.

❖ Dvarininko Hugo Šojaus visuomeninė ir kultūrinė veikla

Lapynų ir Šernų dvaruose dirbdamas kartu su lietuviais darbininkais, Hugo Šojus susidomėjo lietuvių papročiais ir tautosaka. Vėliau pažintis su Karaliaučiaus Mokslų akademijos archeologu prof. A. Becenbergeriu paskatino jį domėtis ir etnografinėmis bei proistorės senienomis, jas rinkti. Taip Šilokarčemos dvare buvo įkurtas pirmasis privatus muziejus Klaipėdos krašte.

Etnografinės Hugo Šojaus kolekcijos eksponatai Šilutės muziejuje.

❖ Dvarininko Hugo Šojaus visuomeninė ir kultūrinė veikla

Hugo Šojaus piešinys, skirtas eksponuoti Vienoje 1873 m. vykusioje pasaulinėje žemės dirbimo padargų parodoje.

4. Hugo Šojus – Šilutės miesto mecenatas

Itin svarbus Šilutės miesto raidai buvo H. Šojaus sprendimas bendruomenės naudai atsisakyti žemės plotų abipus kelio Žibai-Šilokarčema. Ši vietovė iki tol buvo tuščia, žemiau kelio sankasos, dažnai užliejama potvynių, dėl to netinkama statyboms. Dvarininkas savo iniciatyva ir lėšomis minėtus žemės plotus paaukštino. Dalį naujai suformuotų žemės sklypų H. Šojus padovanojo pradinės mokyklos (1 ha), gimnazijos (4 ha), apskrities ligoninės, pašto bei gaisrinės (po 0.25 ha), evangelikų bažnyčios ir klebonijos (1 ha), siaurojo geležinkelio ir jo stoties statyboms (7 ha). Likusią dalį nebrangiai pardavė privatiems asmenims gyvenamųjų namų bei komercinių įmonių pastatų statybai. 1926 m. miesto bendruomenei iš dalies dovanojo bemaž 50 ha miškelio, vadinto Varnamiškiu, palei Šyšos upę su įrengta promenada, beržų alėjomis, pakelės suolais bei tilteliais.

Darius Barasa

Prieiga: www.silute.lt/dvaras/muziejus.htm

❖ Hugo Šojus – Šilutės miesto mecenatas

Hugo Šojaus dvaro parko – sodo vaizdas.

Dvarininko Hugo Šojaus įrengta pasivaikščiojimo alėja palei Šyšos upę iki pat Verdainės, 1926 m. dovanota miestui.

❖ Hugo Šojus – Šilutės miesto mecenatas

Hugo Šojaus dovanotose žemėse 1892 m. atidaryta Šilokarčemos apskrities ligoninė.

❖ Hugo Šojus – Šilutės miesto mecenatas

Šilokarčemos pradinė mokykla,
pastatyta 1900 m.

Dabar čia veikia Šilutės Pamario pagrindinės
mokyklos pradinė klasių skyrius.

❖ Hugo Šojus – Šilutės miesto mecenatas

Pašto pastatas, pastatytas 1909 m.

Šilutės paštas šiandien.

❖ Hugo Šojus – Šilutės miesto mecenatas

Dovanotose žemėse 1911 m. pastatytas
gaisrinės pastatas.

Gaisrinės pastatas šiandien.

❖ Hugo Šojus – Šilutės miesto mecenatas

Siaurojo geležinkelio stotis
Šilokarčemoje, 1912 m.

Siaurojo geležinkelio stotis dabar.

❖ Hugo Šojus – Šilutės miesto mecenatas

Šilutės evangelikų liuteronų bažnyčia, pastatyta 1926 m. Hugo Šojus ne tik dovanojo žemės sklypą bažnyčiai ir klebonijai pastatyti, bet ir rėmė finansiškai.

Žymiausi Šilutės evangelikų parapijos ir bažnyčios steigėjai: Hugo Šojus ir Berlyno konsistorijos tarėjas D. Hundt. H. Šojus rankose laiko bažnyčios modelį. Freska Šilutės evangelikų liuteronų bažnyčioje. Aut. prof. Richardas Pfeifer, 1926 m.

❖ Hugo Šojus – Šilutės miesto mecenatas

1930 m. atidaryti naujieji Herderio gimnazijos rūmai, pastatyti ant Hugo Šojaus dovanotos žemės (dabar Šilutės pirmoji gimnazija).

Hugo Šojus – Šilutės miesto mecenatas

Landskrizung Markttag

Šilokarčemos dvarininkas Hugo Šojus skyrė žemės turgavietei praplėsti, uostui įrengti.

5. Šilokarčemos dvaro vakardiena

Pagrindinis Šilokarčemos dvaro pastatas.

Dvarą 1889 m. iš tuometinio savininko Eduardo Radkės nusipirko Hugo Šojus.

„Dar esant man Lapynų dvaro ūkio praktikantui, kuomet Šilokarčemos savaitiniame turguje turėjau pardavinėti rugius ir bulves, tekdavo dažnai man praeiti pro senus, didelius dvaro rūmus. 6000 morgenų dvaras su itin senais ūkiniais pastatais, aukštais šiaudiniais stogais, erdviu ūkio kiemu, nesibaigiančiomis arklidėmis, kur buvo suvaryta daug karvių, veršių, arklių – visa tai man atrodė didingiausia, kas galėjo būti žemės ūkyje. Slapta troškau tada, rodės, nepasiekiamo, kada nors tapti šio dvaro vyresniuoju prievaizdu.<...> Mintis pačiam aną dvarą nusipirkti man nebuvo niekad net prisisapnavusi.“

Iš H. Šojaus atsiminimų, saugomų Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriuje. Vertė Darius Barasa

❖ Šilokarčemos dvaro vakardiena

1889 m. kovo 27 d. Šilutės dvaro
pirkimo-pardavimo sutarties titulinis lapas.

❖ Šilokarčemos dvaro vakardiena

Dvaro kiemas su statiniais. Pagrindinis rūmų pastatas toks, kokį įsigijo Hugo Šojus.

❖ Šilokarčemos dvaro vakardiena

Dvaro kiemas žvelgiant nuo Šyšos upės, XX a. pr.

❖ Šilokarčemos dvaro vakardiena

Dvaro rūmai žvelgiant iš turgaus aikštės, XX a. pr.

❖ Šilokarčemos dvaro vakardiena

Hugo Šojaus dvaro rūmai ir Šyšos upė. Vaizdas iš turgaus aikštės, XX a. pr.

❖ Šilokarčemos dvaro vakardiena

Dvaro rūmai ir „Germanijos“ viešbutis turgaus aikštės pietryčių kampe, 1908 m. E. Hofmano Tilžėje nuotrauka.

Išsiliejusi Šyša pasiekė Hugo Šojaus dvaro prieigas.

❖ Šilokarčemos dvaro vakardiena

Dvaro vaizdas nuo Šyšos krantinės, 1915 m.

❖ Šilokarčemos dvaro vakardiena

Hugo Šojaus perstatytas dvaras po 1896 m. gaisro: išplėsti rūmai, pastatyti nauji mūriniai pagalbiniai bei ūkiniai pastatai, veranda kiemo dalyje. Vaizdas iš kiemo pusės, XX a. 3–4 deš. atvirukas saugomas Šilutės muziejaus archyve.

❖ Šilokarčemos dvaro vakardiena

Dvaro pagrindinis pastatas, žvelgiant iš turgaus aikštės, XX a. 2–3 deš.

Pagrindiniai vartai, vedę prie Šilutės dvaro rūmų. Apie 1914 m.

❖ Šilokarčemos dvaro vakardiena

Karieta prie Hugo Šojaus dvaro durų.

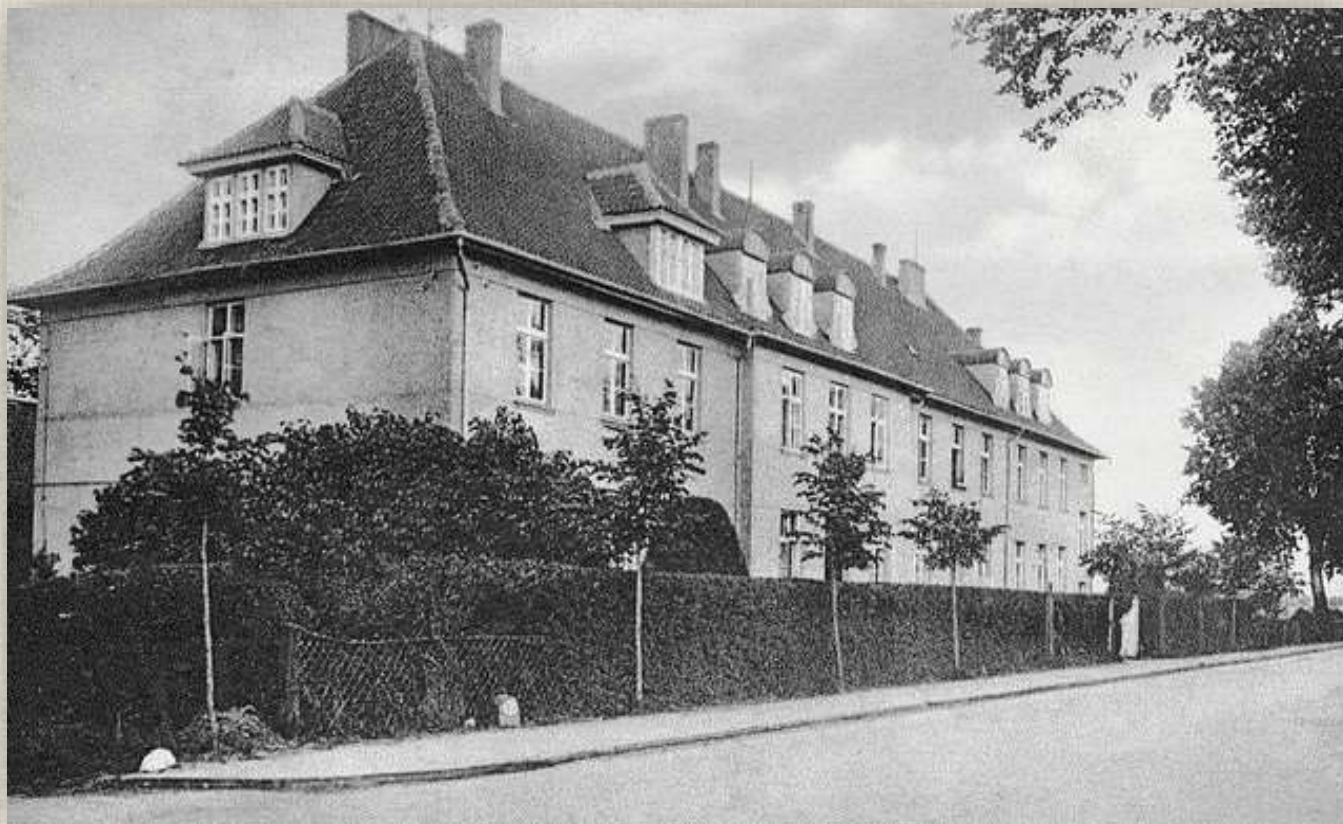
Karieta dvaro kieme.

❖ Šilokarčemos dvaro vakardiena

Šilutės dvaro pagrindinio gyvenamojo pastato fasadinė pusė, žvelgiant iš priešais stovėjusio triaukščio viešbučio „Germania“, XX a. 3–4 deš. fotografija.

6. Hugo Šojaus atminimo įprasminimas

1924 m. viena iš Šilokarčemos gatvių pavadinta Hugo Šojaus vardu.
Dabar – Rusnės gatvė. Nuotraukoje – ligoninės vaizdas, 1942 m.

❖ Hugo Šojaus atminimo įprasminimas

Hugo Šojaus kapavietėje –
paminklinis akmuo su įrašu
„Čia ilsisi garbusis Pamario
krašto mecenatas Hugo Scheu,
1845-04-01-1937-07-25“.

Hugo Šojaus 165-ųjų gimimo metinių
minėjimas, 2010 m.

❖ Hugo Šojaus atminimo įprasminimas

Hugo Šojaus paminklas Šilutėje, atidengtas 2001 m.
Aut. skulptorius Erikas Daugulis.

2011 m. Šilutės Rotary klubo įsteigta
Šilutės dvarininko Hugo Šojaus statulėlė
už mecenatystę.

❖ Hugo Šojaus atminimo įprasminimas

Hugo Šojaus dvaras.

❖ Hugo Šojaus atminimo įprasminimas

Hugo Šojaus gatvė Šilutėje.

❖ Hugo Šojaus atminimo įprasminimas: ekslibrisai

Bronislava Prancevičiūtė
Šilutei-480. H. Šojus. 1991.

Vytautas Petronis
Šilutei-480. Hugo Šojaus. In
memoriam. 1845-1937. 1991.

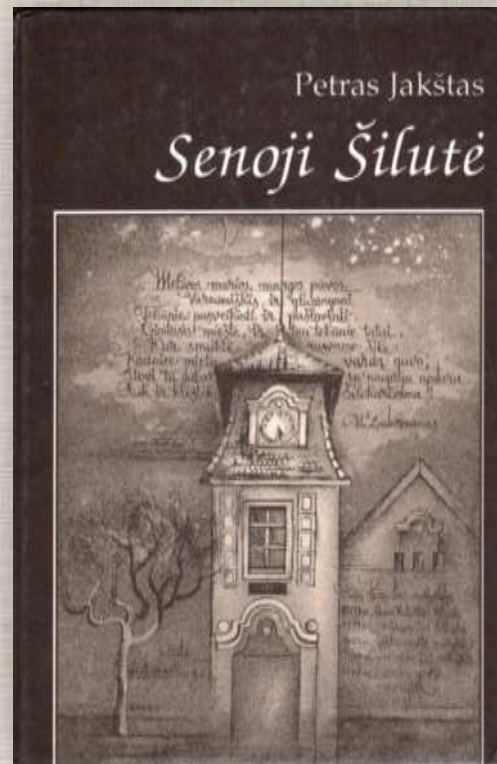

Ona Šimaitytė-Račkauskienė
Šilutei-480. Hugo Šojus. In
memoriam. 1991.

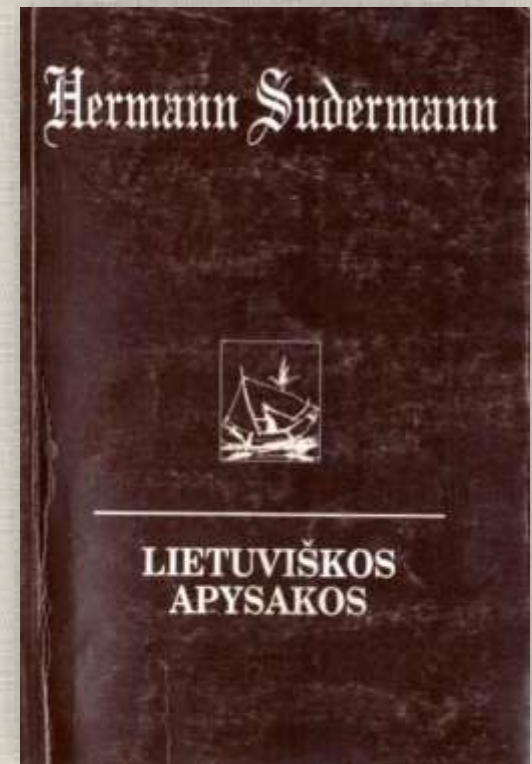
7. Literatūra ir šaltiniai apie Hugo Šojų

Leweck, Richard. Scheu
Generallandschaftsdirektor in
Ostpreussen : Zu seinem 80.
Geburtsjahr, 1. April 1924 bis
31. März 1925. Königsberg,
1924. 33 p.

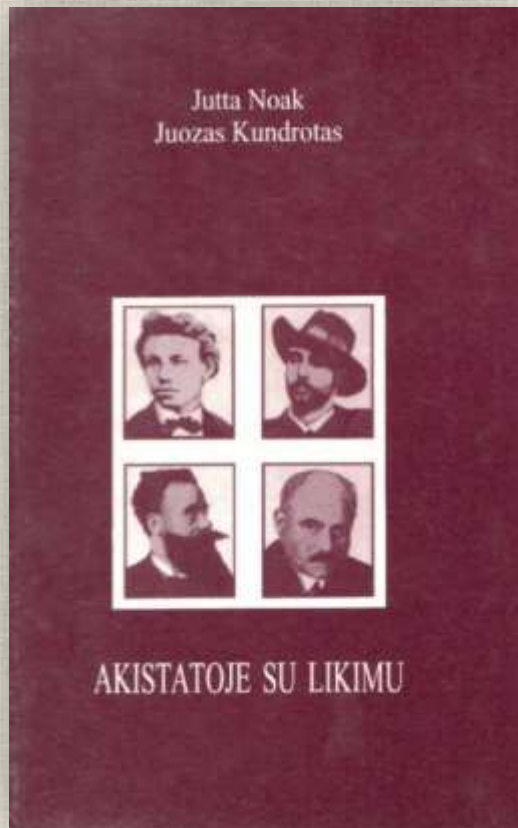

Jakštas, Petras. Senoji
Šilutė. Šilutė, 1994.
P. 243-265.

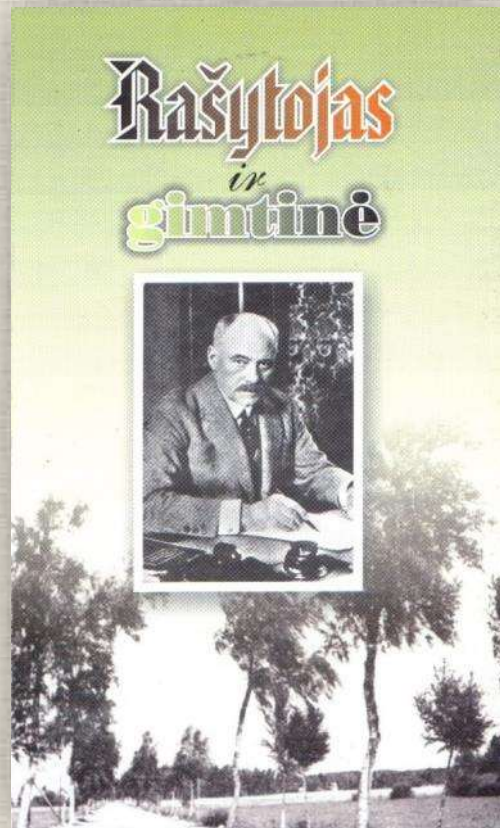

Sudermann, Hermann.
Lietuviškos apysakos. Kaunas,
1996. P. 101-247.

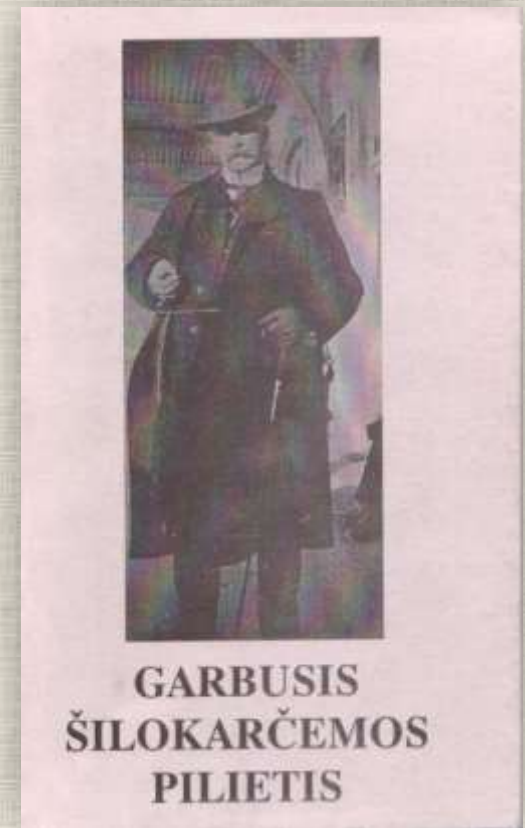
❖ Literatūra ir šaltiniai apie Hugo Šojų

Noak, Jutta ; Kundrotas,
Juozas. Akistatoje su likimu.
Kaunas, 1997. 176 p.

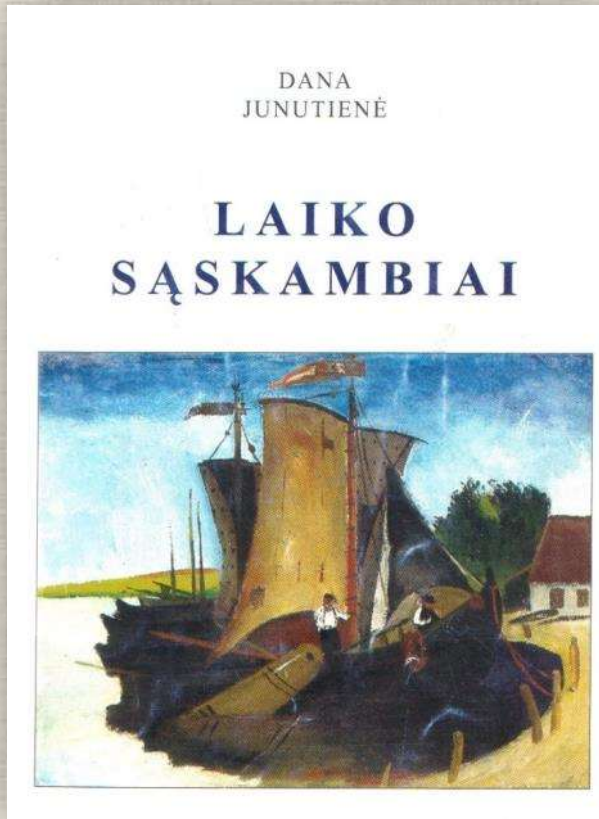

Rašytojas ir gimtinė.
Klaipėda, 1999. P. 15-23.

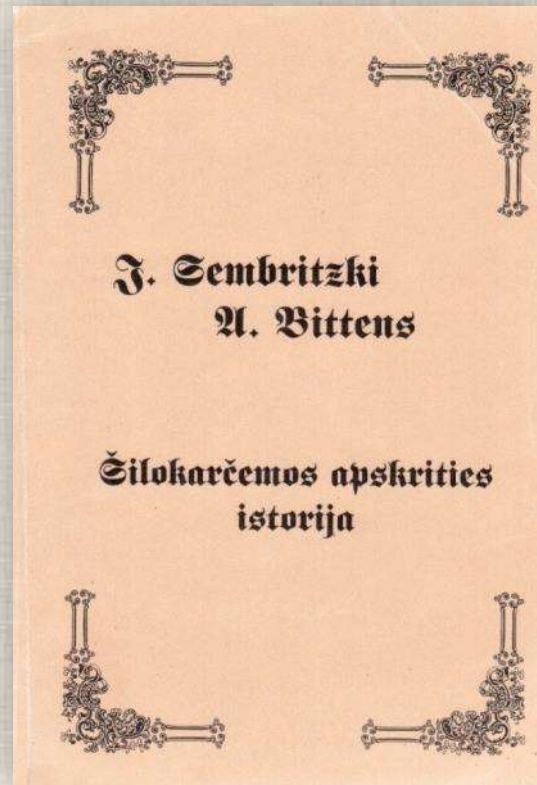

Garbusis Šilokarčemos pilietis.
Šilutė, 2000. 156 p.

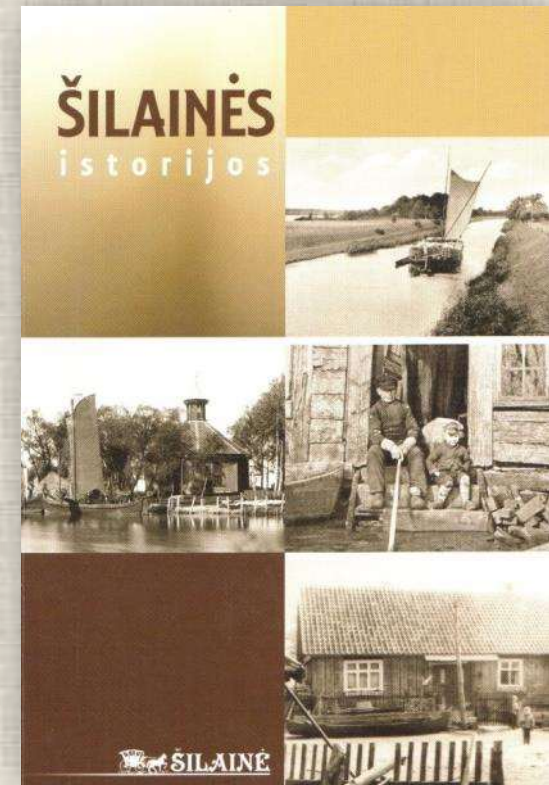
❖ Literatūra ir šaltiniai apie Hugo Šojų

Junutienė, Dana. Laiko sąskambiai. Šilutė, 2005.
P. 20-36, 125-127.

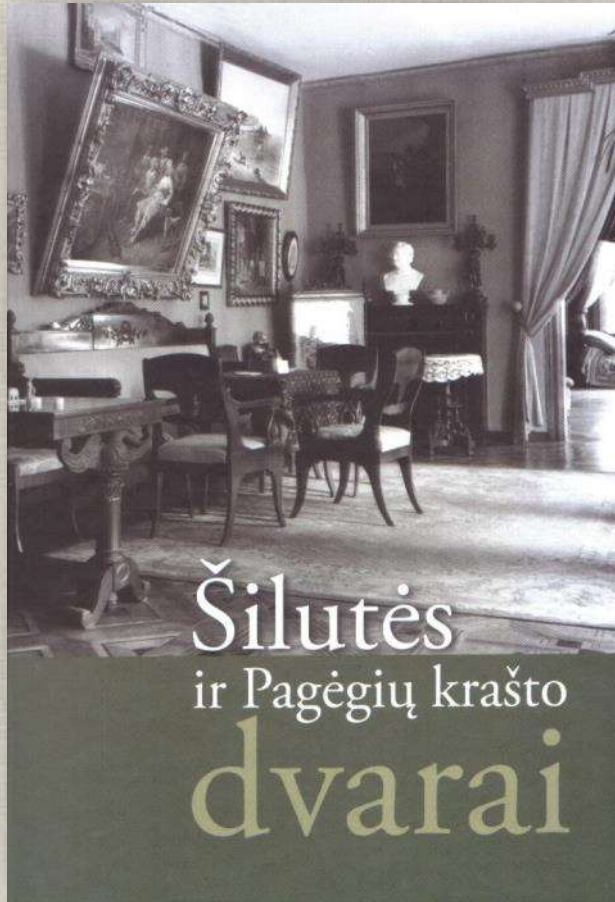

Sembritzki, Johannes;
Bittens, Arthur.
Šilokarčemos apskrities
istorija. Šilutė, 2008. 381 p.

Šilainės istorijos. Klaipėda.
2009. P. 58-60.

❖ Literatūra ir šaltiniai apie Hugo Šojų

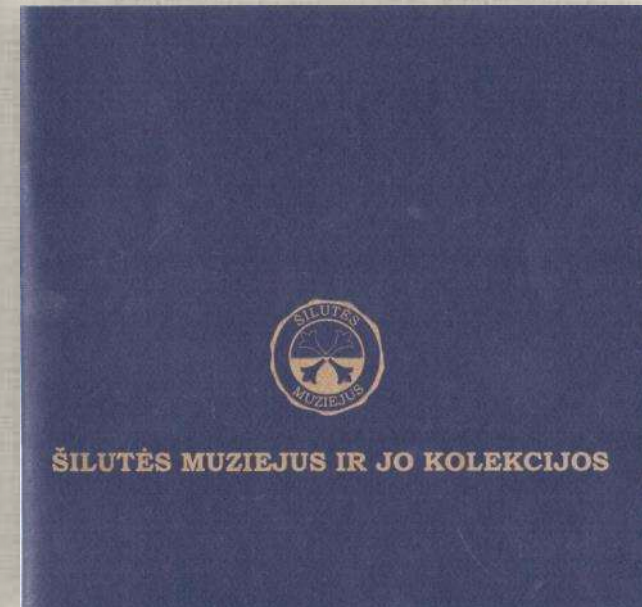
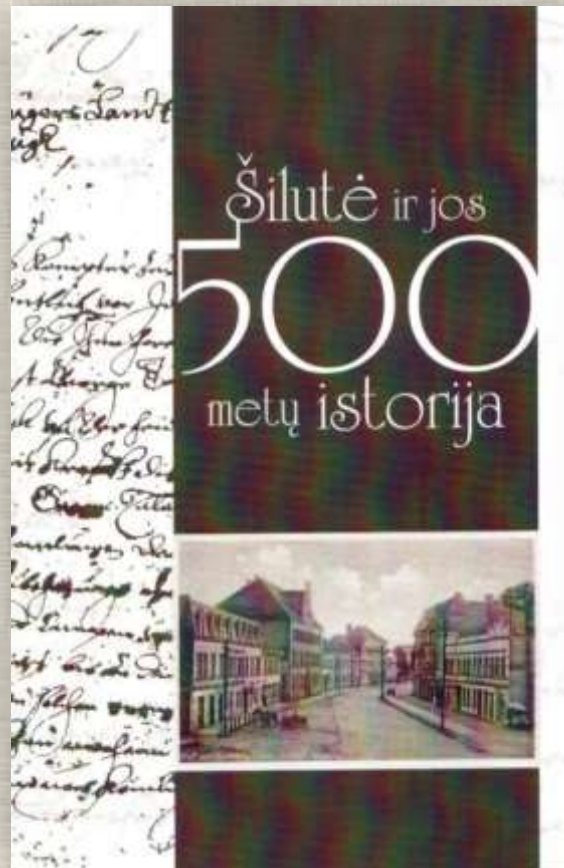

Šilutės ir Pagėgių krašto dvarai.
Klaipėda, 2010. P. 8-16.

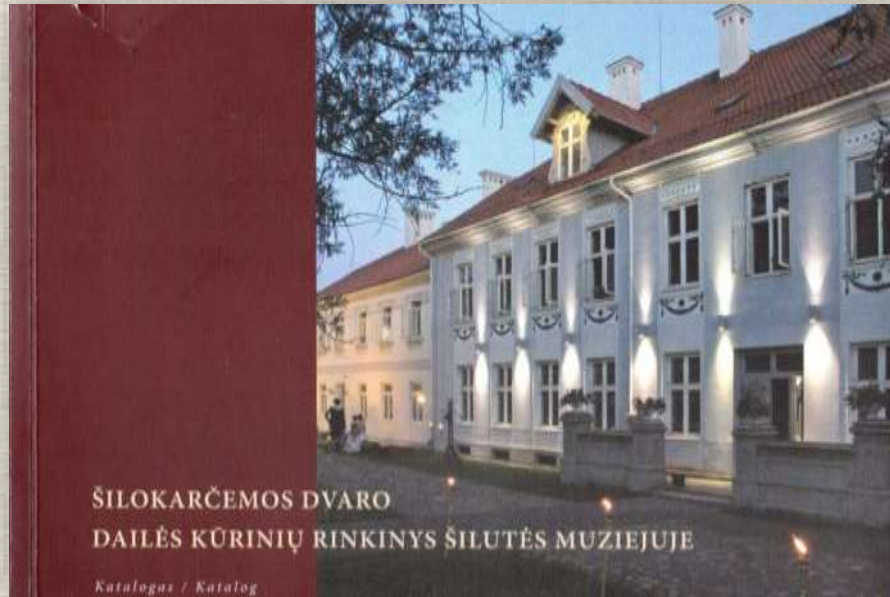

Strakauskaitė, Nijolė ; Motuzienė, Lina. Kuršių
nerija Hugo Scheu atvirukų rinkinyje: XIX a.
pabaiga – XX a. pradžia. Klaipėda, 2010. 96 p.

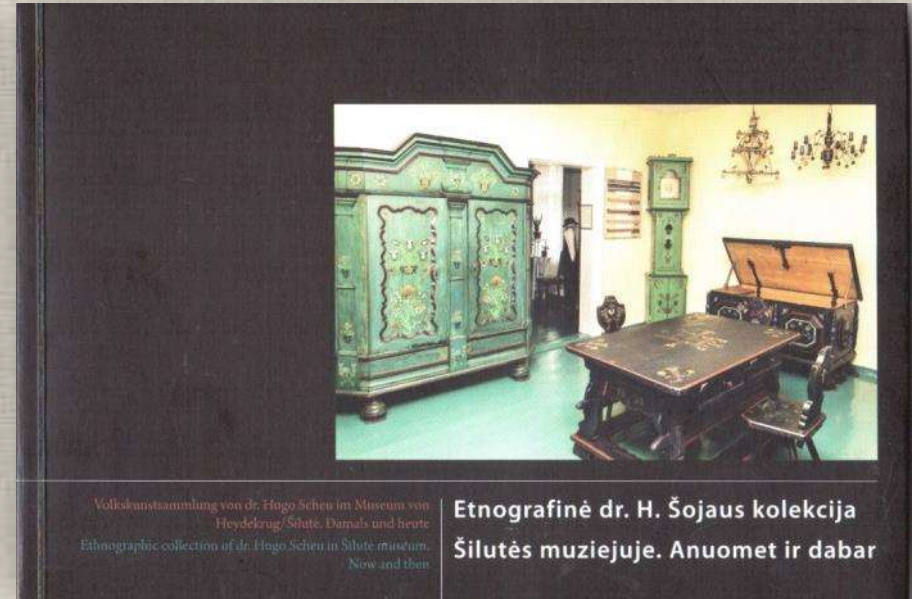
❖ Literatūra ir šaltiniai apie Hugo Šoju

❖ Literatūra ir šaltiniai apie Hugo Šojų

Šilokarčemos dvaro dailės kūrinių rinkinys
Šilutės muziejuje. Šilutė, 2008. 36 p.

Etnografinė dr. H. Šojaus kolekcija Šilutės
muziejuje. Anuomet ir dabar. Klaipėda,
2013. 72 p.

(Tenzins)

DEL GERKLÉS,
pries bronchito
del plaxtiu
PASTILKOS
VALDA
Perfomana viane ríndide
le valios bromatión.

VAKARAI

KLAIPĖDA, ANTRADIENIS, LIEPOS M. 27 D. 1937 NR. 171 (474)

Šaltiniai taip pat yra Hinas. Šaltinėse raudonos spalvos Hinas apie reikalingumą šaltinėms. Šaltinė reikis ne vien mėsos pardavimui, bet taip pat mėsos pirkimui. Verta šaltinė Vakarais

Klaipėdos uosto praeitis

Nors Klaipėda kaip istoriška vieta savo amžių skaito nuo XIII šimtmečio, tačiau pati uostas nėra senas. Tiesa, jau XIII šimtmečio pradžioje, šia buvęs kurlių žvejų kaimelis, buvo vardu, kaip mano prof. Bišas, reikiąs „duonėda“.

Zodį „Chlail“ kurliai pasikolę iš normanų, kurių kalboje taip buvusi vadinosi duona. Tiesa, ir lietuviškai latvių kalba turi žodį „klaipe“, kuris atitinka miškingą žodį „kepalas“. Miškingai kepalas tačiau nėra joks skolinys, o pareina nuo žodžio „kepti“. To negalima pasakyti apie latviškąjį „Klaipė“.

Kryžiuotų laikais Klaipėda buvo tvirtovės miestas. Uosto statybos darbai tęsėsi prieš koki 15 metų. Iki tam laikui Klaipėdoje uosto jokio beveik nebuvo, o tik didesnė žvejų prieplauka. Tarp 1892—1894 metų buvo praplatintas uosto baseinas prie Smeltės, kur yra kaizerio Vilhelmo kanalo anga. 1894—1896 metais sutvarkyta Minijos upė prie Jociškių, kur pasidarė at-

vira kelias medžiams plukdyti. August Klaipėdos uostas, 1900 metais buvo paleistas į darbą Pervellos geležinis lygtoris. Tais metais mėsos buvo pradėtas mūryti Klaipėdos uosto pietinis mola. Kadangi tarp molų 800 metrų įvairumo anga buvo gana plati, tai įrengimas į uostą buvo lengvai įrengiamas smulkiais. Pats šiemis vėjai ypač daug smėlio prinešdavo prie šiuos mola. Didelė katastrofa Klaipėdos uostą buvo iškūrus 1899 metais, kada uostas buvo visiškai uždarytas smėlio. Miesto gyventojai ir magistrata kreipėsi į vyriausybę su prašymu sutvarkyti uostą ir atleisti apsaugoti nuo panašios nelaimės. Šių įvykių pasekoje ir buvo įgyvendintas 1900 metais pietinis mola iki 445 m. Ir Klaipėdos apylinkių tam reikiai buvo suvežta 27.000 m³ akmenų. Žiemos uostui praplėsti 1911 metais supirkta daug žemės. Pirmą locų laivą Klaipėdos uostas įveikė 1899 metais. Su kromomis susisiekimai bėgti pradėtas nuo 1909 metų. Plaukdavo 3 kartus per dieną.

Tekstilinių reikalas į Pramonės telma

Liepos 10 d. praplatintas Trečiųjų Telmas pirmą pramonę nutarima, kuriuo visos Klaipėdos miesto tekstilės įmonės buvo įpareigojamos pakelti darbininkų minimalinį atlyginimą 10—15%. Nutarimas jau yra įsigaliojęs, tačiau tarp kai kurių fabričių savininkų ir darbininkų kilo nesusipratimas nutarimo praktiškai gyvenime taikant. Joniškes tekstilės fabrikas „Klaipėda a. b.“, pavyzdžiui, tesulaukia pakelti darbininkams atlyginimą tik žemumais atlyginimo kategorijoms. Darbininkai tuo tarpu reikalauja pakelti atlyginimą visoms atlyginimų kategorijoms, nes kiekviena kategorija turi nustatytą minimalinį atlyginimą.

Klaipėdiškių žvejų iškyla

Pirmadienį į Kauną atvyko Klaipėdiškių žvejų ir laukininkų iškyla, kuri savo autobusu jau pervaziavo žymią Lietuvos dalį ir visur buvo gerai sutikta. Iškylautojai, kurie dar nebuvo savo akimis matę Lietuvos šilkos ir kultūrinės pažangos, kelione buvo labai patenkinti. Dieną jie apžiūrėjo Kauno ir apylinkės įdomybes, o vakare prie kato muziejaus per vėlavos nuleidimo Hilmę padėjo prie karchų paminklo vainiką. Vėliau iškylautojai, Lietuvos Žemės ūkio Rūmų pakviesti, susirinko į Vytauto parko res-

Hugo Scheu

MIRĖ ŽYMUS KLAIPĖDOS KRAŠTO KULTŪRININKAS

Sekmadienį savo dvare Silutėje mirė 92 metų krašto ūkio patarėjas dr. h. c. Hugo Scheu.

Gimęs buvo Klaipėdos mieste, per ilgą gyvenimą ėjęs įvairias aukštas pareigas dar priekariniais laikais krašto ūkistojas gyveno. Klaipėdai prisijungus prie Lietuvos, Hugo Scheu buvo pirmasis krašto Žemės ūkio Rūmų pirmininkas. Jo dėka Silutė H. augo į didoką miestą, nei anksčiau šia buvo peltėta vieta. Vėlonies pastangomis pravesta nusausinimo darbai, pastatyta evangelikų bažnyčia ir ligoninė, padaryta daugelis kitų visuomeninio pobūdžio įrengimų.

Hugo Scheu, nors ir vokieta būdamas, tačiau skyrėsi iš daugelio šio krašto savųjų tautiečių. Lietuvių kultūra buvo jo mokėlių pomėgų objektas: jis rinko dainas, tvarkė savo dvare muziejinių senienų etnografinį rinkinį, palaikė artimus ryšius su Benzenbergeriu, kaip daug mokslo srityje nuipėmusiu lietuvių tautai mokslininku. Karaliaučiaus universitetas Hugo Scheu už jo mokslinius darbus buvo jam suteikęs doktaro h. c. laipsnį.

Hugo Scheu yra tikrai šviesios atminties kultūringas klaipėditis, kurio godi ne tik Silutė, bet ir visas kraštas, be laisvės skirtumo.

1936-1939 m. Klaipėdoje akcinės bendrovės „Rytas“ leisto dienraščio „Vakarai“ 1937 m. liepos 27 d. numeryje paskelbta žinia apie Hugo Šojaus mirtį.

TREČIADIENIS, LIEPOS 28 D. 1937 M., 172 Nr. (475)

Pasimirė senas mūsų krašto mylėtojas

Peretą sekmadienį Šilutėje pasimirė vienas iš seniausių Klaipėdos krašto gyventojų, toll už savo tėvikiški ribų plačiai žinomas dvarininkas, Karaliaučiaus universiteto garbės daktaras Hugo Scheu.

Yra mažai Klaipėdos krašte gimusių ir augusių vokiečių, kuriems ir lietuvių tautos kultūros gyvenimas ir jojo kasdieniškas gyvenimas iš jaunų dienų sukėlė tiek susidomėjimo.

Būdamas dar jaunas, velionis Scheu, mokin-damasis Klaipėdos ir Šilutės apskrityse kai ku-riuose dvaruose žemės ūkio, susidomėjo lietu-viškais dainomis ir pasakais, išsimokino tiek lietuvių kalbos, kad pasaul savo ranka galėjo surašinėti daug dainų ir kitų dalykų iš Klaipėdos krašto lietuvių tautosakos. Šituos rankraščius jisai, dar gyvas būdamas, su pasigėrėjimu ro-tydavo svečiams.

Ypatingą visų Šilutės dvaro apsilankančiųjų dėmesį sukelėdavo pono Scheu rinkinys lietuviš-kių drabužių, namų baldų, rakandų, doku-mentų, kurie yra muziejinės reikybės. Idomūs yra jo paties surankioti ir mūsų krašto prieis-toriniai radiniai.

Svarbiausias jo gyvenimo nuopelnas, be abejo, yra jo jau 1890 metais kilęs planas, iš tuomet atskirų Šilokarciamos ir Žibų mažų kaimelių su-daryti vieną miestą, kas faktinai ir įvyko 1912 metais. Kur tarp Žibų ir Šilutės buvo apie pusantro kilometro plyno lauko, nederlingos belos, kur laukinės antys gyveno, tenai šiandien, p. Scheu dėka, yra, gražusis Šilutės centras su mažojo geležinkelio stotimi, miesto valdyba, pašto rūmais, dvejomis gimnazijomis ir daugybe puošnių privatinų namų. Jo iniciatyva dar prieš pasaulinį karą įrengtas Šilutės uostas, šiandien

Klaipėdos krašto vidaus vandens susisiekimo centras. Didžiausį Šilutės miesteliui pagerbiantį darbą jisai padarė jau pirm penkiasdešimta metų, pradėdamas želdinti anapus Šylos upės mišką, kuriai vėliau buvo nupirkta Šilutės miesto, ir šiandien, be gražiojo Varėnės parko, Šilutės nebeįgalima įsivaizduoti.

Hugo Scheu, esančius toliau nuo dvaro centro laukus, išdalino naujakuriams ir tokiu būdu pirmasis Klaipėdos krašte sukūrė apie 150 naujų sodybų.

Šilutės apskrities tvarkyme jisai, kaip tarybos narys, ir kai kurį laiką pavaduojantis apskrities viršininku, irgi yra prisidėjęs savo patyrimu prie apskrities tvarkymo darbo.

Bet šito žmogaus užsimojimai neapsiribojo siau-resne savo tėvikišės aplinka. Prieškariniais laikais jisai dalyvavo ir Rytprūsių provincijos ūkikajam gyvenime, kur jisai didžiausioje žemės ūkio kredito įstaigoje savo laiku yra ėjęs atsakomlin-gas generalinio direktoriaus pareigas.

Kasmet balandžio pirmą dieną pas jį susirink-davo būrys senų draugų ir visuomenės atstovų. Ir šiais metais pirmasis balandis Šilutės dvaro rūmuose praėjo linkamoje nuotaikoje, ir jubi-liatui linkėta sulaukti 100 metų amžiaus. Bet likimas lėmė kitaip. Peretą sekmadienį, lirdies stabo ištiktas, jisai kilnaus būdo žmogus ramiai atsisveikino su šiuo pasauliu.

Velionis, būdamas vokiškos kilmės, vis dėlto gerbė lietuviškumą ir lietuvių kultūrą. Dėl to jis yra pavyzdys, kaip abiejų tautybių žmonės labai gerai gali bendrai gyventi, supradami ir gerbdami vieni kitų savybes, o ne žiūrėdami to, kas mumis skiria.

M. Radvaitis.

Straipsnis dienraščio „Vakarai“ 1937 m. liepos 28 d. numeryje.

VAKARAI

KLAIPĖDA, PENKTADIENIS, LIEPOS 30 D. 1937 NR. 174 (477)

Skalbimai taip pat yra žinios.
 Skalbimuose randamos naujausios žinios apie reikalingiausiuosius žmogų dalykus. Skalbti reikia ne vien norint parduoti, bet taip jau norint pirkti. Verta skalbti Vakaruose

Palaidotas Hugo Scheu

Vakar po pietų Šilutėje buvo palaidotas dr. h. c. Hugo Scheu.

Trečiadienio vakarą dvare rūmuose buvo atsisveikinimo iškilmės su vėliavomis. Į atsisveikinimą susirinko didele skaičius giminių ir draugų. Vietos klebonas Eleke pamatė tikus atsisveikinimo žodžius. Tą pat vakarą karstas buvo perkeltas į vietos evangelikų bažnyčią.

Bažnyčia buvo gedulingai pasipuolusi. Prie karnio stovėjo 6 „Schutzenvereins“ narių garbės sargyba. 16 val. prasidėjo pamaldas. Vargonams pritaranti, darbininkų choras giedojo liuriją giesmę: „Į tamsų žaltą žemės prieglobstį“. Iš bažnyčios varpams skambant, karstas lydimas į kapines. Prie duobės orkestras sugrojo „Gerų draugų“ dainą — „Schutzenvereins“ atsisveikinimo su savo draugu. Atsisveikino su vėliavomis kapuose iš Karaliaučiaus atvykęs vyskupas Struck. Be kito ko, jis pasakė le kalbą lietuviklai, pažymėdamas, kad „da-

bar kalbėsime mūsų motiniškąja kalba“. Tą kalbą mylėjęs dr. Scheu gyvas, todėl tinka, kad prie jo karsto būtų pasakyta kalba ir lietuviklai.

Laidotuvasė dalyvavo Gubernatoriaus atstovas dr. Sakalauskas, Direktorijos pirmininkas Baldžius, direktorius Surau, visų trijų Klaipėdos krašto apskrinių viršininkai ir keletas svečių iš Karaliaučiaus.

Byros koncertas darbininkams

Šį trečiadienį, liepos 31 d. Kauno operos solisto p. J. Byros vedamas vyrų balsų kvartetas koncertuos Šaulių namuose rušiamam Darbininkų Susivienijimo Kultūros Židinio koncerte.

Cekų iškyla į mūsų pajūrį

Rugpjūčio pradžioje į Lietuvą ruošiasi atvykti nauja cekų iškyla, viso apie 30 asmenų. Užsieniečiai iškylautojai daugiausia mano praleisti laiką mūsų pajūryje ir Klaipėdos krašte. Jie bus Lietuvos Turizmo Sąjungos svečiai.

Žirginio sporto rungtynės žada virsti visuotina švente

pulkas. Reikia manyti, kad šiais metais dėl lioš dovano bus amarelos varžybos, nes kiti pulkai yra pasiruošę dragūnams stumti laurus. Šio aplinkybė dar labiau įdomus žiūrovui.

Civiliams jojikams, kurių šiais metais yra užsirašiusių gana daug, paskirtos piniginės dovanos. Piniginės dovanos pasitvė rungtynių rungtininkai.

Žirginio Sporto sąjunga, ruošdama rungtynes.

Dienraščio „Vakarai“ 1937 m. liepos 30 d. numerio pirmo puslapio fragmentas.

„Nuo seno mano gyvenimo užduotis buvo, nežiūrint mano turto, tarnauti bendram provincijos, apskrities ir ypač kartu su manimi gyvenančių žmonių labui.“

Hugo Šojus

Parodai parengti naudoti šaltiniai

- „Galėčiau save vadinti tikru Lietuvos draugu”. Pamarys. 1991, gegužės 23.
- Heydekrug. Šilutės krašto istorija atvirukuose. Šilutė, 2012.
- Kaunas, Domas. Mažosios Lietuvos veidai ir vaizdai. Vilnius, 2000.
- Kilmingo Šilokarčemos dvaro pirkimas. Šilokarčema. 2001, kovo 31.
- www.muziejai.lt/Silute/Silutes_muziejus.htm
- www.silaine.lt
- www.silute.lt
- www.miestai.net
- www.silutesnaujienos.lt
- www.epaveldas.lt
- www.bildarchiv-ostpreussen.de
- <http://www.zinios1.lt/nuotrauku-galerijos>